

v našem okraju velik korak naprej. G. dež. sodni svetnik je obljubil podavati tudi o drž. zakonu, kolikor pač sega v predmet skrbstva otrok.

O normaliziranjem indeksu je nazorno razpravljalo na podlagi novih tiskovin tovariš Porokar.

Razpravljale so se še interne stanovske zadeve, tiče se poslovnega jezika, razpisovanja učiteljskih služb, Vaudovega spomenika i. dr.

Tovariš Dom. Serajnik se je naprosil, da predava o novih Družovičevih pesmaricah pri prihodnjem glavnem zborovanju, ki se bo vršil 13. januarja 1910.

Srednješolski vestnik.

**** Nezaslišana denunciacija slovenskih profesorjev.** „Wiener Deutsche Korrespondenz“ obdoljuje slovenske srednješolske profesorje veleizdajniške propagande, da mislijo na ustanovitev jugoslovanske države, Slovenski profesorji razširjajo — tako pravi omenjena korespondenca — med slovenskimi srednješolci strupene, hujskajoče slovenske liste. Za balkanskih nemirov so baje dovolili nositi dijakom rdeče fese, dovolili so jim zbirati za vence na grob septembrskim žrtvam in so celo sami položili vence. Imajo baje društvo, ki nima le slovenskih tendenc, ampak eminentno protisrbske in protidinstinske. Kot dokaz navaja „W. D. K.“ Gajevo slavnost, ki je bil baje strahovit protisrbski. Glavni grešnik je tu prof. Tominec, ki je na državnem gimnaziju na slavnosti slavil Gaja. „W. D. K.“ v voji zaslepljenosti pozablja, da je Gaja odlikoval sam cesar Ferdinand, ne ve, da je Gaj stopil v službo avstrijske politike in je s tem celo podpiral nje nemške tendence. — Da bo naše srednješolske profesorstvo kdo obdolžil veleizdaje, protisrbskega in protidinstinskega mišljenja, to je pa vendarle malo preveč!

**** Dvojna mera.** Znano je, da šolske oblasti — celo na Kranjskem — nerade gledajo, če nosijo srednješolci slovensko narodno polhovko, ki je vendar ni smatrati kot kak znak demonstracije, ki se je pojavil zaradi kakega koli povoda. Niti misliti bi se ne smelo na kako izizvajanje, kakaj jasno je vendar, da to, kar je rabil narod od nekdanj, sme rabiti tudi sedaj. Ko so nato v vročih poletnih dnevih začeli rabiti dijaki jugoslovanske fese, je oblast to prepovedala. A s kako pravico? Sedaj pa hodijo po Ljubljani nemški srednješolci z nemškimi čepicami in upirajo svoj „buml“ po Selenburgovi ulici, ki najbrže postane drugi „Přikop“. Bo li šolska oblast to prepovedala in bo li, ker je pri Slovencih tako radikalna, tudi temu nemškemu dijaštvu prepovedala nošo hlače iz irhovine, zelen klobuk s kozjo brado, sivo suknjo iz lodna in druge take reči? Saj je tudi to narodna noša, ki se Slovincem prepo-veduje.

**** Osebnostne vesti.** Pravi učitelj Simon Dolar v Kranju, dr. Jos. Mencej v Idriji, dr. V. Šarabon v Novem mestu in Edmund Kolbe v Kočevju so v svojih službah stalno potrjeni ter so dobili profesorski naslov.

**** Za ravnatelja na ptujski gimnaziji** je imenovan bivši tamošnji profesor fizike in matematike, dr. Schöbinger. — Dijaki so mu napravili bakljado in so imenitno po mestu — hajjali!

**** Imenovan je za šolskega svetnika** bivši vodja nemško-slov. gimnazijskih razredov v Celju, g. Ivan Liebkownik.

**** II. letni občni zbor goriške podružnice „Društva slovenskih profesorjev v Ljubljani“** se je vršil v Gorici. V odboru za l. 1909/10, so bile profesorji: predsednik I. Košnik, podpredsednik F. Mašera, tajnik A. Ipavec, blagajnik F. Povšič ter Adolf Saup, namestnik je J. Žilih, računski preglednik sta šolska svetnika A. Santel in A. Fras. Podružnica bo štela v tem letu nad 30 članov. Vsak mesec enkrat priredi podružnica društveni sestanek.

**** Štatiška dijaških samoumorov v Nemčiji.** Število samoumorov gimnazijskih dijakov v Nemčiji je tako veliko, da dela pedagogskim in drugim avtoritetam opravičene preglednice. „Hamburger N.“ so objavile te dni štatiško dijaških samoumorov v zadnjih 30 letih, t. j. od l. 1875. do 1905. V predgovoru izkuša avtor dokazati, da tolik narastek dijaških samoumorov izvira iz vedno večje mehučnosti. Zistatičnemu in naravnost strašno naraščajočemu številu teh samoumorov je iskati vzroka samo v nekaki epidemiji, ki se kaže tudi na drugih, duševnih in moralnih poljih. Prvih pet let, od l. 1875.—80., je bilo, kakor dokazujejo razne znanstveno strokovne revije, dobiti v vsem samo tri slučaje dijaških samoumorov, od katerih enemu je bil vzrok velika žalost zaradi smrti staršev. V letu 1875. in 76. sploh ni bilo nobenega dijaškega samoumora; ravnotako ne v letu 1878. Samo v letu 1877. sta bila dva slučaja in v letu 1879. en slučaj. Od tedaj raste število neupravnosti z malimi presledki. Od l. 1875. do 1905. ni bilo nič manj nego 15 slučajev. Tudi v letih 1906., 1907. in

1908. je število vedno naraščalo in je v letu 1909. jako naraslo. Do sedaj največje število je doseglo leto 1901. z 21 slučaji; 20 slučajev je bilo v letu 1897. in 1898.

Književnost in umetnost.

„Novi akordi“ prinašajo v novembrski (6 števil) sledeče skladbe:

1. Fran Gerbič (Ljubljana) Impromptu za klavir.
2. Anton Lajovic (Ljubljana) „Mati in dete“ za en glas in klavir. (Besede Majkov—Cv. Golar.)
3. Dr. Gojmir Krek (Dunaj) „Srbska narodna“ za mešan zbor.
4. Emil Adamič (Trst) Otroške pesmi. Uspavanka za en glas in klavir. (Besede Vidine.)
5. Vzdihi za mladostjo, besede in napev Janka Lebana (Bukovica nad Škofjo Loko) za mešan zbor.
6. Vjek. Rosenberg (Varaždin) „Ovetna polka“ za klavir.

Naša bodočnost. List za šoli odraslo mladino. Zadnja številka ima sledečo vsebino: Mi gremo naprej. Ob Tyrševi petindvajsetletnici. Iz Tyršev mladosti. Pomen Tyrša za Sokolstvo. Tyrš, njegova gesla in pomembne misli o Sokolstvu. Ustavoznanstvo. Kako so nastale pravljice o bajkah. Prirodoslovni paberki. Vestnik za sokolski naraščaj. Pismo mladim čitateljem „Naše bodočnosti“. — Sokolska društva naj bi bolj marljivo razširjala „Našo bodočnost“ med svojim naraščajem!

Kulturno delo.

+ Ciril-Metodovo podružnico so ustanovili na Vinici na Dolenjskem dne 21. pret. mes. Pristopilo je 36 letnih in 33 podpornih članov. S kulturo k svobodi!

+ Javna ljudska predavanja v Trstu. Socialni odsek tržaškega slov. učiteljskega društva je pogodil pravo, ko je letos na poziv akad. fer. društva „Balkan“ stopil z njim v skupno akcijo, da se oživotvori po tržaškem ozemlju redna ljudska predavanja ter s tem zamaši vrzel, ki je zijala v splošni organizaciji tržaških Slovincov. Prvi, dobro uspešni poizkusi so dokazali, da je energično in smoteno zaprieto delo na polju javne izobrazbe našlo med trž. občinstvom dober odmev, če se upošteva razne splošne in krajevne razmere, ki jih — upamo — ne bo težko premagati. Neobdarjen s svetim blagoslovom je znal novoustanovljeni „Odsek za javna ljudska predavanja“ premestiti razne težkoče ter je še meseca oktobra stopil pred javnost. S tem je bil — kakor je poročala „Edinost“ 17. nov. — „postavljen zgodovinski mejnik med minulostjo in bodočnostjo dela na važnem in izdatnem polju javne naobrazbe.“ Seveda — mimogrede rečeno — tudi par prekelj s klerikalne strani ni manjkalo dasi se je odsek postavil na povsem nestransko stališče.

Dosedaj so se vršila sledeča predavanja:

Dr. Jos. Wilfan: „Razvoj tržaške luke“. Predaval v tržaškem Narodnem domu ter isto predavanje ponovil v Škedenju in sicer v prvi 17. okt., v drugi 7. nov.

Dr. Egon Starč: „Zlata Praga“. Predaval 26. oktobra v tržaškem Narodnem domu. Naš tovariš Ferdo Plešič (Kleinmayr) „Obris kulturnega razvoja človeštva“. Predaval v trž. Narodnem domu 23. novembra. Tudi to predavanje se ponovi pri Sv. Ivanu in na Opčinah.

Predavanja so ilustrovala skiptične slike. Poslušalstva se je vsakrat odzvalo od 150 do 200. Buren aplavz, ki so ga želi vsi predavatelji, je bil priča, da je naša njihova beseda odmev med občinstvom. Za prihodnje mesece tega in prih. leta si je odsek zagotovil sodelovanje drugih dobrih predavateljev. Dobro in sveti stvari jako koristno bi bilo, ako bi odsek sprejel tudi izdatnejšo gmotno podporo od strani boljše situiranih krogov. Dosedaj je bil pač navezan na lastna skromna sredstva.

Za kroniko navajamo še imena odbor-nikov:

Od akad. dr. „Balkan“: Iv. Čok, pred-sednik; F. Perhovec, tajnik; Marij Dobriša, Karel Ferluga, Borštink.

Od trž. učit. društva tovariši: Ferdo Kleinmayer, podpredsednik; Iva Sabadinova, blagajničarka; Andrej Čok, Adalbert Stubel, Seme.

Tudi tu imamo deloma kos učiteljskega dela pred seboj. Naši vztrajni tovariši v Trstu si s tem delom napišejo gotovo najlepšo stran v svoji kroniki. Le pogumno naprej, akademiki in tovariši naši, ljudstvo, ki vas tam doli itak že ve ceniti, bo vam gotovo tudi v tem slučaju izkazalo svojo hvalečnost vključno klevetvi nasprotnikov! Ti grizejo, ker drugega ne znajo, mi pa delajmo!

Politiški pregled.

*** Prepovedan italijanski oklic.** Tržaško italijansko učiteljsko društvo je hotelo objaviti oklic, v katerem poziva, naj se mešani z vsemi močmi upro zahtevam Slovincem, ki jih vlada podpira, da laško posestno stanje povsod napadajo in po ustanovitvi slovenskega učiteljskega v Gorici zahtevajo dvojezične gimnazije in slovenske vzporednice na vseh državnih šolah na Primorskem. Oblast pa je prepovedala objavljanje oklica, tudi ko so se črtale ome-njene točke.

*** Kulturni boj na Francoskem.** Po-novne afere v šolah utrjujejo antiklerikalno gi-banje. Časopisje zahteva od države strogega postopanja. Zadnji nagovor papežev pri spre-jemu francoskih romarjev je zbudil v zbornici veliko ogorčenje, ker je papež imenoval fran-coske učne knjige brezbožne. — Kakor poro-čajo časopisi, je sklenil ministrski svet, da ne bo predlagal državnega šolskega monopola, tem-več počakal nadaljnjega razvoja klerikalne šolske vojne, kakaj število staršev, ki so proti oficial-nim učnim knjigam, je jako majhno.

*** Socialni demokrat župan ko-danjski.** V tajni seji mestnega zbora je bil z 18 proti 16 glasovom izvoljen županom socialni demokrat Knudson. Šest glasovnic je bilo praznih.

*** Vojni proračun za Srbijo.** Proračun vojnega ministrstva za l. 1910 brez izrednih dodatkov je določen na 32,687,864 dinarov. Srbski vojni proračuni od leta 1880. so bili: 1880: 7,342,734 dinarov, 1885: 16,211,256 dinarov, 1904: 20,030,986 in 1905: 20,498,855 dinarov.

*** Italijanski proračun.** Finančni mi-nister je v proročunu za 1909/10. določil do-hodne na 2101,556,889 lir, izdatke pa na 2007,116,774 lir. Prebitek znaša torej skupaj 93,940,115 lir.

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! Dobrotnik, ki neče biti imenovan, je daroval 300 K v obliacijah; tov. Albin Stritar in Fran Žagar ml. iz Postojne 10 K; tov. Albin Strekelj, učitelj in župan v Naklem na Primorskem 10 K, ki jih je plačal g. Matija Dežjot, ker se je ustavilo sodno postopanje zaradi žaljenja časti, skupaj 320 K; zadnjič izkazanih 3003-10 K; doslej darovanih 3323-10 kron. Bog plati.

Obrambni vestnik.

*** Krvav škandal, ki je le mogoč na Kranjskem.** K temu našemu poročilu imamo še pripomniti, da dotični tovariš se se-daj ni prejel svoje plače in ne nakazila ter mu teče sedaj že peti mesec, da je brez pozitivnega zaslužka. To namreč, da ni prejemal v počitnicah nič plače, akopprav je že lansko leto poučeval, je mogoče le pri učiteljskem stanu, kjer se gode protirazumne stvari in se menda to, da ni v počitnicah pouka, pristeva učiteljevi krivdi. Išči si zaslužka, če ga imaš kje, če ne — pa berači! In sedaj se mu zavlakuje še ta zaslu-žek, kar zopet službuje — za tri mesece nazaj. Saj menda v počitnicah ni potreba učitelju živeti in sedaj lahko živi, kakor smo že rekli, od kredita, da se bo „gospodi“ izljubilo spi-sati in urediti potrebna poročila glede njego-vega nakazila. Pa naj kdo reče, da ne vladajo pri učitelstvu krasne razmere in se učitelstvu ne godi izvrstno. Kaj si je vendar mislil Goethe, ko je pisal: „Wer nie sein Brot mit Tränen aß, wer nie die kummervollen Nächte auf seinem Bette weinend saß: der kennt euch nicht, ihr himmlischen Mächte!“

*** Naslov šolskega ravnatelja** je po-delil naučni minister voditelju sulferajnske za-sebne šole v Opatiji, Emmerju, ter imenoval definitivnima začasnima učitelja istega zavoda, Brücknerja in Penitza. Vsi ti goepodje so for-malno nameščeni na državni šoli v Pulju, v resnici pa prideleni gori imenovani nemški zasebni šoli v Opatiji, ki ji je namen ponem-čevati Opatijo. Ker o kakem imenovanju učiteljev slovenskih zasebnih šol po Primorskem v državno službo še ni nič slišati, sklepamo, da je toli naglaševano nepristranost vlade ba-rona Bienenherza umevati tako, da se ne sme nikakor zahtevati, da bi one slovenske šole, ki so natlačene slovenskih otrok, uživale kako vladno podporo, ampak da gre vladna podpora le onim nemškim šolam, ki so natlačene — tudi slovenskih otrok.

*** Polno kopico ovadb** zoper nadučitelja Janka Žirovnika, zdaj nadučitelja v Borovnici, je iz čiste krščanske ljubezni do bližnjega vložil znani župnik Zabret iz Št. Vida nad Ljubljano. Te ovadbe so bile pa tako to-meljito podprte, da je sklenil deželni šolski svet v svoji zadnji seji, naj grede v — koš!

*** Boj za slovensko šolo v Mariboru.** V Mariboru se je nabralo 44 podpisov staršev za javno slovensko ljudsko šolo in se je toza-devna vloga poslala „dež. šol. svetu“. Ta jo je poslal mariborskemu mestnemu šolskemu svetu, ki bo sedaj napel vse sile, da prepriča starše,

da javna slov. ljudska šola v Mariboru ni po-trebna. „Grazer Tagbl.“, ki je priobčil to vest, javka, da se bodo morda mariborski Nemci seznanili z bojem za „manjšinsko“ šolo.

Koroške vesti.

—o— **Brezpravna** je v resnici postala slovenska Koroška. Na celovškem c. k. r. d. r. žavnem kolo dvoru zapirajo mirne Slovence edino le zato, če zahtevajo vojni listek v svojem materinem jeziku. Več prihod-njič o teh kulturnih škandalih!

—o— **Najsevernejša slovenska po-stojanka** na Koroškem so Dječke. Odda-ljene so dobre tri ure od Velikovec, visoko go-ri v gorovju. V Dječkih je trirazredna nemška šola, nemška požarna bramba in se zaganjajo nemški valovi srdito v to našo postojanko, a stoji trdno kakor skala. Biva tam zaveden, čvrst slovenski rod, ki ima izborno delujoče bralno društvo. V nedeljo, dne 22. t. m., je priredilo to društvo poučno zborovanje, ki je bilo jako lepo obis-kano. Bilo je navzočih nad 100 ljudi. Preda-vali so predsednik društva Puče Janez, kmet v Dječkih, Treiber Franc, župnik „pri Št. Rupertu, Pesek Anton, učitelj na Ciril-Me-todovi šoli pri Velikovec, Tamburaši iz Veli-kovec so ne le izborno tamburirali, temveč so uprizorili tudi gledališki predstavi: „Kmet in fotograf“ in „Poštna skrivnost“. Obe igri sta jako ugajali. Na Dječkih pastiruje vrli rodoljub župnik Hraha, rodom Čeh, ki ima velike zasluge za tamkajšnje slovenske trdnjavo.

—o— **V Št. Rupertu** pri Velikovec na Koroškem je štirirazredna Ciril-Metodova šola, ki je prava potreba za ta okraj, kakaj blizu ni slovenske ljudske šole, in v nemško mestno šolo v Velikovec love slovenske otroke od blizu in in daleč. Okrog Velikovec se vrši pravecat lov na otroke, a slovenska šola v Št. Rupertu vidno napreduje. Letos obiskuje to šolo: I. razred 42, II. 45, III. 62, IV. dečkiški razred 35, IV. dečki pa 28 otrok, skupaj 212 otrok, in sicer je 78 dečkov in 134 deklic.

—o— **Brezpravna slovenska Ko-roška.** O tej temi imamo pripravljen članek, ki ga priobčimo prihodnjič.

—o— **Nadučiteljsko mesto** je prosto na dvojezični trirazredni ljudski šoli v Meži na Koroškem. Prošnje naj se vložijo do 12. de-cembra pri okrajnem šolskem svetu v Veli-kovec.

Glasbeni vestnik.

Glasbeni odsek deželnega „Slov. učiteljskega društva v Ljubljani“ ima v soboto, dne 4. t. m. svoj prvi sestanek o b 8. uri zvečer pri „Zlati kapljici“. Gg. člani glasbenega odseka prosimo, da se sestanka polnoštevilno udeležijo. Izvzeti so tova-riši, ki so preveč oddaljeni — z dežele. Po-sebnih obvestil se ne bode pošiljalo! —l.

Vestnik.

† Maks Šribar. Pišejo nam: Na Žusmu smo pokopali dne 20. pret. m. tovariša Maksa Šribarja. Dne 18. je poučeval še do enajstih predpoldne. Čutil se je slabega ter hotel k zdravniku. Komaj se je pražnje oblekel, mu pretrga srčna kap nit življenja. Ker je domači župnik bolan, je vodil izpoved župnik pri Št. Stefanu, g. A. Zdolsak, v spremstvu dveh so-sednjih duhovnikov ter se v lepih besedah ob grobu poslovil od rajnega, poudarjajoč, da se je bil posvetil najvažnejšemu poslu na zemlji, ki ga je še zadnjo uro opravljal: vzgoji mla-dine. Vključ slabemu vremenu, slabi cesti in veliki oddaljenosti je bila udeležba stanovskih tovarišev častna. Z njo so pokazali mnogošte-vilnim domačinom, da solidarnost učiteljstva ni prazna fraza. — Pokojnik zapušča vdovo in tri nepreskrbljene otroke. Blag mu bodi spomin!

Prvi roditeljski sestanek pri Sv. Antonu poleg Kopra je uspel nad vse pri-čakovanje dobro. Prisotni so z velikim zani-manjem poslušali izvajanja poročevalcev. Nisem pričakoval niti polovice toliko udeležnikov, ker se je tega dne plesalo po vseh krčmah — bilo je namreč 8 porok — in ker je kraj, kakor vam že znano, jako raztresen. Čudim pa se, da so se udeležili sestanka skoraj sami očetje. Izmed 60 udeležnikov je bilo namreč samo 7 mater. — Sam sem obširno pojasnoval pomen roditeljskih večerov, vmes pa utaknil marsi-kako zrnece o vzgoji otrok, oziraje se posebno na domače razmere. V preparacijo mi je iz-borno služila knjiga „Šola in dom“. Da, knjige naše „Šolske Matic“ so vredne zlata; naj bi ne bilo tovariša in tovarišice, ki ne bi bil njen naročnik! Tovariš Anžlovar iz Marezig je pre-daval o laži, tov. Čerut iz Truška pa o žalost-nih posledicah igranja za denar. Laž in igra sta v naših krajih jako razširjeni razvadi. Obrazi staršev so kazali, da razumejo stvar. V lepih besedah, čisti slovenščini, je preprost kmet zahvalil učiteljstvo za koristni prire-ditvi in vneval navzoče za dobro stvar. — Sestanka se je udeležila tudi vrta tovarišica Prešernova iz Dekanov, akademik Jurca in se-